

Lentevogels in het Gentse

Boerenzwaluw

Iberische tijftjaf (boven) - kuifduiker (onder)

Vanaf dit nummer brengen we weer regelmatig wat vogelnieuws. We spelen daarbij zoveel mogelijk in op de actualiteit, maar omdat er enige tijd ligt tussen het ogenblik waarop dit artikel wordt geschreven en je de Snep! in de bus krijgt, vind je hier vooral waarnemingen van februari tot april 2009.

GUY HUYLEBROECK

Lentevogel 2009: de boerenzwaluw

In dit rubriekje belichten we een vogelsoort die zich het afgelopen kwartaal liefst op een positieve manier liet opmerken. Gewoonlijk gaat het om een soort die meer dan in andere jaren te zien of te horen was. Maar soms ook niet. Zoals nu. Jammer genoeg zijn er dit jaar niet meer *boerenzwaluwen* dan de voorgaande jaren: wellicht zal de gemiddelde jaarlijkse daling van een goede vijf procent zich ook in 2009 doorzetten. De leden van Vogelbescherming Vlaanderen

hebben de boerenzwaluw verkozen tot vogel van het jaar. Liefst één op de vijf stemmers vond dit vogeltje sympathieker dan de *kerkuil* en de *boomklever*, die respectievelijk twee en drie werden.

En dat is niet het enige: op 30 en 31 mei organiseerde Natuurpunt een landelijke zwaluwtelling, waar ook jij hopelijk massaal aan meedeed. Daarbij werden niet alleen boerenzwaluwen maar ook *huiszwaluwen* geteld. Maar er zijn inmiddels nog zo weinig huiszwaluwen in Vlaanderen (8.000

tot 10.000 broedparen volgens de laatste ramingen: Herremans, 2004), dat we de meeste kolonies inmiddels wel weten zitten. Dat geldt niet voor de boerenzwaluw, die voor zijn overleven bij ons nog altijd hoofdzakelijk is aangewezen op boerderijen, zowel grootschalige, (semi-)industriële landbouwbedrijven als kleinschaliger boerderijen, met inbegrip van hobby- en kinderboerderijen en maneges. Die zijn het meest zwaluwvriendelijk, omdat ze betere nestgelegenheden en vaak ook een uitgebreider voedselaanbod bieden. Jam-

mer genoeg zijn het juist die boerderijen die meer en meer verdwijnen.

Daarom ook de zwaluwtelling, want meten is weten. In 2002 werd het aantal broedende boerenzwaluwen in Vlaanderen op 20.000 tot 30.000 paartjes geschat, maar dat was een extrapolatie: een ruwe schatting dus (Herremans, 2004). Met een preciezer telling hopen we nu een beter beeld van de populatie te krijgen. Want die zakt iedere keer dat er wordt geteld: in 1970 waren er nog zowat 100.000 nesten in Vlaanderen, in 1997 waren er nog 40.000 tot 85.000 (Herremans, 2004). Nu kan het aantal broedparen wel fors variëren van jaar tot jaar, wellicht afhankelijk van het broedsucces in het jaar ervoor en het overlevingspercentage na de trek. Door om de twee jaar een zwaluwtelling te organiseren, zoals Natuurpunt van plan is, zouden we dus ook die korte termijnvariëaties moeten kunnen uitvlakken.

Lentespot 2009: Kluzendok

Waar in het Gentse kun je nog 75 zangposten van *veldleeuwerik* vinden, naast 46 zangposten van *graspieper*, zes zangposten van *graszanger* en twee zangposten van *boompieper*? Waar zie je nog 340 *holenduiven* en leuke doortrekkers als *grauwe kiekendief*, *beflijster*, *smelleken*, *tapuit* (tot tien tegelijk) en *velduil*? Waar hoor je nog elf *blauwborsten* zingen, twee *zomertortels* en waar bouwen twee koppeltjes *wulpen* hun nest? En waar kun je in de onmiddellijke omgeving ook nog een *witooogend* zien dobberen? Denk goed na vooraleer je 'nergens' zegt, want als ik daar nog eens *grote burgemeester* en *Iberische tiftjaf* aan toevoeg, zou je het moeten weten: de Kluzendokken. En dan heb ik het nog niet over die *griel* die daar gewoon zit, maar die nog niemand heeft ontdekt, zelfs Geert Spanoghe niet.

Voor de Iberische tiftjaf was een keigoede waarneming. Tot en met 2005 waren er in heel België maar drie gehomologeerde waarnemingen van deze soort (De Smet et al., 2005, Adriaens et al., 2006 en 2007, Vandegehuchte et al., 2008), die vroeger als een ondersoort van *tiftjaf* werd beschouwd. Iberische tiftjaf is best moeilijk op naam te brengen: je kunt de soort enkel op het geluid of in de hand onderscheiden van 'gewone' tiftjaf, hoewel er ook een subtiel verschil in gedrag is: de Iberische tiftjaf laat immers vaak zijn staart trillen aan het einde van de zang, iets wat tiftjaf niet doet. De Kluzendokse Iberische tiftjaf werd gevangen om op te meten (en weer vrijgelaten) en er bestaan geluidsopnamen van. Toch heerst er nog wat verwarring over de exacte identificatie, omdat het beest verdacht reageert op fitiszang en die af en toe zelf ten gehore brengt. Mis-

schien valt een hybride niet uit te sluiten, maar één ding is zeker: een gewone tiftjaf is het niet.

Verder in het Gentse

In februari waren er een beetje overal nog *blauwe kiekendieven* te zien, een soort die deze winter opvallend talrijker was in Vlaanderen dan andere jaren. Naarmate de lente op gang kwam, werden ze vervangen door *rietzangers* die op veel plaatsen te horen waren (een soort die bij ons duidelijk aan een opmars bezig is) en *nachtegalen* op doortocht. Verder hier en daar ook wel wat *rouwkwikstaarten*, *beflijsters*, *porseleinhoenders* en *stelkluten*.

Aan de noordoostkant van Gent liet een *kuifduiker* in zomerkleed zich een paar dagen mooi bewonderen (op het Scheldemeer in Destelbergen). Verder waren daar ook een *koereiger*, overtrekkende *kraanvogels*, *zwarte* en *rode wouw*, twee *paapjes* en een aantal *beflijsters* te zien.

Paapjes en beflijster waren er ook te zien aan de zuidrand van Gent. Zes waarnemingen van rode wouw op drie maanden tijd langs de kanten van Balem doen vermoeden dat er in die buurt een exemplaar heeft overwinterd. Begin mei waren ook de eerste *wielewalen* toegekomen in de zuidrand, terwijl baltsende *haviken* boven de Makegemse Bossen wellicht een nieuw broedgeval aankondigen. Bijzonder leuk voor Rita en Eric Van Renterghem is de *bonte vliegenvanger* die een paar weken in hun tuin zat te zingen. Andere goede waarnemingen waren uiteraard de *ruigpootbuiszard* die enkele weken in de Scheldemeersen pleisterde, overtrekkende *zwarte wouw* en een *kwak* in Moortsele.

De Westerplas in Sint-Martens-Latem bevestigd als nieuw topgebied in het Gentse. Bourgoyen, zet je maar schrap! Leuke soorten hier waren *dwerggors*, *visarend* en *Temmincks strandloper*. Een koppeltje parende *kluten* laat het beste hopen voor een nieuw broedgeval en eind april-begin mei was er dagelijks goede doortrek van *steltlopers*.

Bourgoyen-Ossemeersen en omgeving

"Goed," zeggen ze daarop in de Bourgoyen-Ossemeersen met een brede glimlach, "maar toch niet goed genoeg om ons ongerust te maken." In de Bourgoyen (en in de directe omgeving) viel er inderdaad ook wel wat fraais te rapen. Om te beginnen waren de Blaarmeersen weer een mekka voor overwinterende *appelvinken*. Tot begin maart waren er soms tot zeventig exemplaren te zien, vooral rond de atletiekpiste. En Malem – toch ook op een boogscheut van de Bourgoyen – liet dit

voorjaar de eerste *snor* sinds lang in het Gentse horen.

En dan laten we het grof geschut van de Bourgoyen-Ossemeersen zelf los. *Bruine kiekendieven* en *zomertalingen* waren er bijna dagelijkse kost. Voor wat steviger werk zorgden *IJslandse grutto*, *grote* en *kleine zilverreiger*, een rits zeldzamere meeuwen (*zwartkop-*, *geelpoot-* en *Pontische meeuw*) en *purperreiger*. Na deze voorbereidende tikken zetten *hop* en *buidelmees* de Westerplas op zijn plaats: ook die is goed, maar toch nog niet het niveau van de Bourgoyen. Ook aan de Nieuwe Vaart in Gent werd een *hop* gemeld: hetzelfde exemplaar als in de Bourgoyen? Andere goede waarnemingen in de iets wijdere omgeving (het Drongense) waren *dwerggors* en *visarend*. Nog wat wijder en nog wat meer ten westen van Gent, in Merendree meer bepaald, was er eind april een mannetje *steppekiekendief* te zien, dat worstelend tegen de wind zijn weg naar het noorden baande.

Bronnen

- Adriaens P., Vandegehuchte M. en de leden van het BAHC, 2006. Zeldzame vogels in België in 2004. Tweeëndertigste rapport van het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité. Natuur. oriolus 72(2), p. 50-55.
- Adriaens P., Vandegehuchte M. en de leden van het BAHC, 2007. Zeldzame vogels in België in 2005. Drieëndertigste rapport van het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité. Natuur. oriolus 73(2), p. 52-61.
- De Smet G., Adriaens P., Vandegehuchte M. en de leden van het BAHC, 2005. Zeldzame zangvogels in België in 1998-2003. Eenendertigste rapport van het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité. Natuur. oriolus 71(2), p. 37-47.
- Herremans M., 2004. Boerenzwaluw en Huiswaluw. In: Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B., 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, p. 290-293.
- Vandegehuchte M. en de leden van het BAHC, 2008. Zeldzame vogels in België in 2006. Vierendertigste rapport van het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité. Natuur. oriolus 74(2), p. 45-51.